

HRVATSKI SABOR
KLUB ZASTUPNIKA HSLS-a i HSU-a

Trg sv. Marka 6
10000 Zagreb
Tel: 45 69 467 Fax: 63 03 003
E-pošta: klubhsls-hsu@sabor.hr

Zagreb, 10. srpnja 2008.

PREDSJEDNIK HRVATSKOGA SABORA

Predmet: Prijedlog zakona o pravobranitelju za umirovljenike i starije osobe

Na temelju članka 84. Ustava Republike Hrvatske i članaka 128. i 129. Poslovnika Hrvatskoga sabora, Klub zastupnika HSLS-a i HSU-a podnosi Prijedlog zakona o pravobranitelju za umirovljenike i starije osobe.

Sukladno odredbi članka 135. stavka 2. Poslovnika Hrvatskoga sabora, u postupku donošenja Zakona na sjednicama Hrvatskoga sabora i njegovih radnih tijela sva potrebna obrazloženja o podnesenom Prijedlogu zakona u ime predlagatelja davat će zastupnici Silvano Hrelja, Antun Korušec i dr.sc. Ivan Čehok.

Potpredsjednik Kluba

Silvano Hrelja

**PRIJEDLOG ZAKONA O PRAVOBRANITELJU ZA
UMIROVLJENIKE I STARIJE OSOBE**

PRIJEDLOG ZAKONA O PRAVOBRANITELJU ZA UMIROVLJENIKE I STARIJE OSOBE

I. USTAVNA OSNOVA ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustavna osnova za donošenje ovoga Zakona sadržana je u odredbi članka 80. postavka dva Ustava Republike Hrvatske.

II. OCJENA STANJA I OSNOVNA PITANJA KOJA SE TREBAJU UREDITI ZAKONOM, TE POSLJEDICE KOJE ĆE DONOŠENJEM ZAKONA PROISTEĆI

a) OCJENA STANJA

U Hrvatskoj je izražen trend starenja stanovništva te povećanja broja umirovljenika, za koji se osnovano može pretpostaviti da će se nastaviti. Naime, od sredine pa do 90-ih godina XX. stoljeća Hrvatsku je karakterizirala demografska stagnacija, a od tada demografsko nazadovanje (demografska regresija). O demografskoj regresiji tj. o trendu starenja stanovništva najbolje svjedoči podatak da je 2004. godine izjednačen udio mladoga (od 0 do 14 godina) i starog stanovništva (iznad 65 godina). Broj starijih osoba raste i u odnosu na aktivno stanovništvo. Među aktivnim stanovništvom nešto je veći udio osoba srednje dobi (40-49 godina: 28,2%) te niži udio osoba u dobi od 50 do 64 godine. Demografske projekcije govore da će se starenje stanovništva nastaviti pa bi u Hrvatskoj 2031. godine udio starijih osoba mogao iznositi od 21,8% (temeljem najpovoljnijih pretpostavki) do čak 25,4% (temeljem najnepovoljnijeg scenarija). Očekivano trajanje života u Hrvatskoj za muškarce iznosi 72 godine, a za žene 79 godina. To je nešto niže od prosjeka zemalja EU.

U Republici Hrvatskoj je u ožujku 2008., prema podacima Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, bilo 1.135.526 umirovljenika, tako da umirovljenici predstavljaju gotovo četvrtinu stanovništva Hrvatske. U ožujku 2008. u sustavu Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje bilo je 1.587.050 osiguranika, što znači da na jednog umirovljenika dolazi 1,40 osiguranika.

Najviše umirovljenika (ukupno 1.064.001) prima mirovinu prema Zakonu o mirovinskom osiguranju. Njihova prosječna mirovina (prema ZOMO) iznosila je za ožujak 2008. godine 2.040,79 kn i u prosječnoj neto plaći čini udjel od 40,87%. U ovoj skupini 586.326 umirovljenika prima starosnu mirovinu koja je u ožujku 2008. prosječno iznosila 2.252,00 kn. Invalidsku mirovinu koja je prosječno iznosila 1.810,10 kn prima 241.499 umirovljenika, dok obiteljsku mirovinu prima 236.176 osoba (prosječno 1.752,35 kn). Više mirovine primaju korisnici kojima je mirovina određena prema Zakonu o pravima iz mirovinskog osiguranja djelatnih vojnih osoba, policijskih službenika i ovlaštenih službenih osoba i korisnici mirovina kojima je mirovina određena prema Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji. Najviše su mirovine bivših zastupnika Hrvatskog sabora i sudaca Ustavnog suda kojima se mirovina određuje na temelju posebnog zakona.

Procjenjuje se da 1/5 osoba starijih od 60 godina nema nikakvih mirovinskih primanja, pa su nužno orijentirane na sustav socijalne pomoći, koji pruža vrlo niske naknade. Čak 1.064.001 umirovljenika (94% od svih umirovljenika) prima mirovinu

od 2.040,79 kn prosječno. Stoga ne čudi da su starije osobe (posebice starije žene) najviše izložene riziku siromaštva.

Rang lista deset vodećih uzroka smrti pokazuje da najveći rizik čine bolesti starije dobi: ishemijske bolesti srca, cerebrovaskularne bolesti, insuficijencija srca i zloćudne novotvorine. Tri četvrtine svih uzroka smrti odnose se na skupine cirkulacijskih bolesti i novotvorina. Na trećem su mjestu skupine bolesti dišnog sustava.

Poslijednjih 4-5 godina značajno je povećan broj domova za stare i nemoćne čiji su osnivači fizičke osobe ili NVO (vjerske, humanitarne organizacije, udruge), ali je još uvijek tržište socijalnih usluga nedovoljno razvijeno, potražnja za nekim socijalnim uslugama premašuje ponudu i postoje velike razlike u cijenama usluga koje pružaju državni i privatni pružatelji. Cijene smještaja u privatnim domovima za stare i nemoćne osobe značajno su više.

Iz prikazanih općih pokazatelja vidljivo je da umirovljenici i starije osobe zbog svoga nepovoljnog sociogospodarskog položaja lako mogu postati žrtve ugrožavanja i kršenja mnogih prava koja su im zajamčena međunarodnim instrumentima i nacionalnim propisima. Iz sumarno prikazanih podataka o broju umirovljenika i prosječnom iznosu njihovih mirovina već je na prvi pogled vidljivo da mnoga njihova socijalna prava mogu biti ugrožena ili povrijeđena, osobito prava iz mirovinskog i zdravstvenog osiguranja te iz socijalne skrbi. Stoga ne iznenađuje podatak o visokom udjelu pritužbi zbog ugrožavanja prava iz mirovinskog osiguranja u ukupnom broju svih pritužbi pučkom pravobranitelju što se vidi iz naredne tabele:

Pritužbe pučkom pravobranitelju iz područja mirovinskog osiguranja

Godina	Broj pritužbi	Udjel (%)
1999.	291	23,3
2000.	339	21,0
2001.	443	30,3
2002.	366	31,7
2003.	573	29,4
2004.	563	28,0
2005.	436	26,4
2006.	343	20,7

Iako su pritužbe umirovljenika i tražitelja mirovine brojne i sudjeluju s visokim udjelom u ukupnom broju pritužbi koje prima puči pravobranitelj, tim se pritužbama zadnje 2-3 godine ne posvećuje ona pozornost koju bi, ne samo zbog brojnosti već i zbog dobi pritužitelja te težine problema, zahtijevale. Izostaju upozorenja nadležnim tijelima mirovinskog osiguranja, izostaju prijedlozi Vladi Republike Hrvatske, izostaju zakonodavni i drugi poticaji koje bi pučki pravobranitelj uputio Hrvatskom saboru. Intervencija pučkog pravobranitelja najčešće se svodi samo na požurivanje rješavanje zahtjeva ili upit zbog čega zahtjev nije riješen. Više se umirovljenika čak pritužilo da im je dat savjet da se strpe dok Upravni sud Republike Hrvatske ne riješi njihov predmet, a oni su stariji od 80 godina. Valja napomenuti i to da se u godišnjem izvješću o radu pučkog pravobranitelja odabrane pritužbe istina prezentiraju, ali bez konkretnijih prijedloga za poboljšanje stanja. Takvo stanje ukazuje na potrebu osnivanja drugog neovisnog tijela kojem bi se mogle za pomoć obratiti umirovljenici i stariji građani.

U mnogim zemljama koje su prihvatile koncepciju specijaliziranih ombudsmena postoje i ombudsmeni za umirovljenike i/ili za starije osobe. Tako parlamentarni povjerenik, odnosno ombudsman za umirovljenike postoji u Velikoj Britaniji, Kanadi, Irskoj, Belgiji. U Poljskoj postoji ombudsman za osiguranja u čijem su djelokrugu uz komercijalna osiguranja i mirovinsko, zdravstveno i invalidsko osiguranje. U Finskoj djeluju lokalni umirovljenički ombudsmeni. U mnogim saveznm državama SAD postoji ombudsman za starije osobe čija je osnovna zadaća nadzor nad stanjem u domovima umirovljenika i domovima za starije i nemoćne osobe, a koji čak u tim domovima imenuju nekoga od korisnika kao svoga pomoćnika koji prikuplja pritužbe korisnika domskih usluga.

Budući da osim pučkog pravobranitelja u Republici Hrvatskoj djeluju i pravobranitelj za prava djeteta, pravobranitelj za ravnopravnost spolova i pravobranitelj za osobe s invaliditetom, možemo raći da je u Hrvatskoj prihvaćen koncept specijaliziranih ombudsmena. Kako je za očekivati da će se broj starijih građana povećavati, lako je pretpostaviti da će se i u većem broju susretati s problemima u ostvarivanju svojih prava. S obzirom na masovnu povredu ljudskih prava starijih građana i posljedice koje izaziva (krajnje siromaštvo starijih sugrađana i njihovu ovisnost o djeci ili socijalnoj skrbi te karitativnim ustanovama) posebno začuđuje što ni državne institucije zadužene za ljudska prava, socijalnu skrb ili obitelj niti nevladine organizacije za zaštitu i promicanje ljudska prava, kao ni pučki pravobranitelj, na ovu pojavu ne reagiraju na odgovarajući način. Borba za umirovljenička prava prepuštena je samim umirovljenicima i njihovim organizacijama.

S ciljem više razine zaštite ove velike i socijalno osjetljive skupine građana, predlažemo osnivanje pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe i uređivanje ove problematike posebnim zakonom.

b) PITANJA KOJA SE TREBAJU UREDITI ZAKONOM

Ovim Zakonom treba urediti:

- ustrojavanje samostalnog i neovisnog tijela koje kao opunomoćenik Hrvatskoga sabora promiče i štiti prava umirovljenika i starijih osoba zajamčenih Ustavom Republike Hrvatske, međunarodnim ugovorima i sporazumima, te zakonskim i drugim propisima Republike Hrvatske;
- uvjete za izbor i razrješenje pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe i njegovih zamjenika;
- djelokrug i način rada pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe, način izvješćivanja Hrvatskoga sabora, javnosti i mjerodavnih upravnih tijela i tijela s javnim ovlastima;
- ovlasti pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe;
- stručnu službu pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe, te
- druga pitanja od značaja za rad pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe.

c) POSLJEDICE KOJE ĆE PROISTEĆI DONOŠENJEM OVOG ZAKONA

Donošenjem ovoga Zakona osnovala bi se specijalizirana ombudsmanska institucija u čijem bi djelokrugu bila zaštita prava starijih osoba i umirovljenika, čime bi se osigurala djelotvornija zaštita prava ove velike i ranjive skupine hrvatskih stanovnika.

Davanjem ovlaštenja pravobranitelju za umirovljenike i starije osobe da, u određenim slučajevima, te kada to smatra neophodnim za zaštitu prava starijih osoba i umirovljenika, pruža besplatnu pravnu pomoć starijim osobama i umirovljenicima, osiguralo bi se da prava tih osoba ne budu, zbog njihove neukosti i financijske nemogućnosti za dobivanje profesionalne pravne pomoći, ugrožena ili povrijeđena. Istovremeno bi se osiguralo da odgovarajući zahtjevi budu pravilno i u zakonskom roku sastavljeni i podneseni nadležnim tijelima, čime bi se u stanovitoj mjeri ubrzao i postupak odlučivanja.

Davanjem ovlaštenja pravobranitelju za umirovljenike i starije osobe da u svako doba pregleda domove za smještaj umirovljenika i starijih osoba (u javnom ili privatnom vlasništvu), gerijatrijske odjele bolnica i druge ustanove u kojima su smješteni umirovljenici, starije i nemoćne osobe osigurala bi se zaštita najnemoćnije skupine starijih osoba te preventivnim djelovanjem umanjila mogućnost iskorištavanja ovisnog položaja starijih te zloraba njihovog povjerenja.

Osnivanjem specijalizirane ombudsmanske institucije rasteretio bi se pučki pravobranitelj, što bi moglo doprinijeti i njegovom učinkovitijem radu.

III. OCJENA I IZVORI SREDSTAVA POTREBNIH ZA PROVEDBU ZAKONA

Za provedbu ovog Zakona bit će potrebno osigurati sredstva iz državnog proračuna Republike Hrvatske u iznosu od 4 200 000 kuna godišnje.

PRIJEDLOG ZAKONA O PRAVOBRANITELJU ZA UMIROVLJENIKE I STARIJE OSOBE

I. OPĆE ODREDBE

Članak 1.

Ovim Zakonom uređuje se djelokrug, način rada, uvjeti za izbor i razrješenje pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe i njegovih zamjenika.

Članak 2.

Pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe opunomoćenik je Hrvatskoga sabora.

Pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe je neovisan i samostalan u svome radu. Nitko mu ne smije davati upute i naloge za rad.

Pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe djeluje u okviru ustavnih i zakonskih odredbi i međunarodnih pravnih akata o pravima umirovljenika i starijih osoba koje je prihvatila Republika Hrvatska.

Pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe dužan je u svome radu pridržavati se načela pravednosti i morala.

Članak 3.

Pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe ne može biti pozvan na odgovornost, pritvoren ili kažnjen za izraženo mišljenje i poduzete radnje u okviru svog djelokruga rada, osim ako se radi o kršenju zakona od strane pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe koje predstavlja kazneno djelo.

Članak 4.

U obavljanju poslova iz svoga djelokruga pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe može zatražiti stručnu pomoć znanstvenika i drugih stručnjaka sa sveučilišta, instituta i zavoda i drugih sličnih ustanova, a oni su mu dužni pružiti zatraženu pomoć.

Članak 5.

Pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe bira i razrješuje Hrvatski sabor.

Pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe ima dva zamjenika koje na njegov prijedlog bira i razrješuje Hrvatski sabor.

Pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe i njegovi zamjenici biraju se na vrijeme od pet godina i mogu biti još jednom ponovno izabrani.

Članak 6.

Sjedište pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe je u Zagrebu.

Pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe ima stručnu službu.

II. DJELOKRUG I NAČIN RADA

Članak 7.

Pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe razmatra slučajeve ugroženosti prava umirovljenika i starijih građana koje su im prilikom obavljanja poslova iz svoje nadležnosti počinila tijela mirovinskog i zdravstvenog osiguranja, tijela državne uprave u čijoj su nadležnosti poslovi socijalne skrbi, nadzora zdravstvenog i mirovinskog osiguranja, ustanove i službe socijalne skrbi te trgovačka društva u javnom i privatnom vlasništvu čija je djelatnost pružanje zdravstvene ili socijalne zaštite, ili djelatnici u tim tijelima, ustanovama, službama i trgovačkim društvima.

Pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe osobito razmatra slučajeve ugrožavanja ili povrede:

- prava iz obveznog mirovinskog osiguranja na temelju generacijske solidarnosti,
- prava iz obveznog mirovinskog osiguranja na temelju individualne kapitalizirane štednje,
- prava iz dobrovoljnog mirovinskog osiguranja,
- prava na mirovinu po posebnim propisima,
- prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja,
- prava iz dopunskog ili privatnog zdravstvenog osiguranja,
- prava iz sustava socijalne skrbi kao što su pravo na doplatak za tuđu njegu i pomoć, pravo na smještaj u ustanovu (dom) za starije i nemoćne osobe, pravo na korištenje dnevnog programa za starije osobe i druga prava,
- drugih prava umirovljenika i starijih osoba.

Pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe razmatra, sa stanovišta zaštite prava umirovljenika i starijih osoba, pravilnost rada tijela iz st. 1. ovoga članka na ostvarivanju prava zajamčenih Ustavom Republike Hrvatske, međunarodnim konvencijama i međunarodnim multilateralnim i bilateralnim sporazumima kojih je stranka Republika Hrvatska, zakonima i drugim propisima. Pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe razmatra, sa stanovišta zaštite prava umirovljenika i starijih osoba, zakonitost i pravilnost rada trgovačkih društava i ustanova u vlasništvu tijela iz st. 1. ovoga članka.

Članak 8.

Pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe može davati savjete osobama koje mu se obrate na koji način mogu riješiti problem zbog kojega su mu se obratili.

Pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe u slučaju kada, zbog neukosti ili nepovoljnog gospodarsko-socijalnog položaja osobe koja mu se obratila, pravo te osobe može biti ozbiljno ugroženo ili povrijeđeno, može dati pravni savjet o pravnim i drugim radnjama koje ta osoba treba poduzeti u cilju zaštite svoga prava.

Članak 9.

Pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe može u svako doba pregledati domove za smještaj umirovljenika i starijih osoba, gerijatrijske odjele bolnica i druge ustanove u kojima su smješteni umirovljenici, starije i nemoćne osobe.

Pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe ima pravo pristupa i pregleda svih prostorija u ustanovama iz stavka 1. ovoga članka.

Nakon obavljenog pregleda, pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe po potrebi sačinjava posebno izvješće koje dostavlja tijelu koje obavlja nadzor nad tim ustanovama. Ako pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe ima primjedbi na rad ustanova i navede ih u posebnom izvješću, nadzorno tijelo obavijestit će odmah, a najkasnije u roku od 30 dana, pravobranitelja o tome što je poduzelo povodom upućenih primjedbi pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe.

Članak 10.

Pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe u obavljanju poslova iz svoga djelokruga izvješćuje, predlaže, preporučuje i upozorava tijela, ustanove i službe iz stavka 1. članka 7. ovoga Zakona.

Tijela, ustanove i službe iz stavka 1. članka 7. ovoga Zakona dužna su odmah, a najkasnije u roku od 30 dana obavijestiti pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe o mjerama koje su poduzele povodom njegove obavijesti, prijedloga, preporuke ili upozorenja.

Ako tijelo, ustanova i služba iz stavka 2. ovoga članka ne postupi na način određen stavkom 2. ovoga članka, pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe obavijestit će o tome tijelo državne uprave koje nad njom provodi nadzor ili Vladu Republike Hrvatske. Imajući u vidu težinu ugrožavanja ili povrede prava, pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe može o tome obavijestiti i Hrvatski sabor i javnost.

Članak 11.

Kad pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe utvrdi da je pravo osobe koja mu se obratila ugroženo ili povrijeđeno, a postoje osnove sumnje da je na štetu te osobe počinjeno kazneno djelo, prekršaj ili je došlo do povrede radne discipline, predložiti će pokretanje odgovarajućeg postupka protiv odgovorne osobe.

Članak 12.

Pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe podnosi Hrvatskom saboru jednom godišnje redovito izvješće o svome radu i o ugrožavanju i povredama prava umirovljenika i starijih osoba iz članka 7. ovoga Zakona koje je ispitivao.

Redovito izvješće iz stavka 1. ovoga članka pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe dužan je podnijeti Hrvatskom saboru za prethodnu godinu najkasnije do 30. travnja tekuće godine.

Članak 13.

Pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe, osim izvješća iz članka 12. ovoga Zakona, može, kad to ocijeni potrebnim, podnijeti i posebna izvješća Hrvatskom saboru, Vladi Republike Hrvatske ili pojedinom ministarstvu o ostvarivanju, ugrožavanju ili povredama prava umirovljenika i starijih osoba iz članka 7. ovoga Zakona.

Članak 14.

Pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe može potaknuti donošenje novog ili izmjene i dopune zakona koji uređuju prava iz mirovinskog i zdravstvenog

osiguranja, te prava umirovljenika i starijih osoba u socijalnoj skrbi i drugim područjima.

Članak 15.

Pravobranitelju za umirovljenike i starije osobe tijela, ustanove i službe iz stavka 1. članka 7. ovoga Zakona dužna su na njegov zahtjev dostaviti sve podatke, informacije i dokumente kojima raspolažu te sve opće i pojedinačne akte koje su donijele u provedbi zakona u svome području, bez obzira na stupanj njihove tajnosti.

Tijela, ustanove i službe iz stavka 1. članka 7. ovoga Zakona dužne su surađivati s pravobraniteljem za umirovljenike, odgovarati na njegove upite, dostavljati mu tražena izvješća i surađivati s njim na način na koji to on zatraži.

III. POSTUPOVNE ODREBE

Članak 16.

Svatko se može obratiti pravobranitelju za umirovljenike i starije osobe kad smatra da su njegova ili prava drugog umirovljenika ili starije osobe, zajamčena Ustavom Republike Hrvatske, međunarodnim ugovorima i sporazumima kojih je Republika Hrvatska članica, zakonom i drugim propisima iz područja mirovinskog i zdravstvenog osiguranja, te socijalne skrbi, ugrožena ili povrijeđena.

Pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe slobodno odlučuje hoće li te u kojem će opsegu uzeti u razmatranje navode pritužitelja iz stavka 1. ovoga članka.

O odluci iz stavka 2. ovoga članka pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe obavijestit će pritužitelja najkasnije u roku od 30 dana od dana primitka pritužbe.

Članak 17.

Prilikom odlučivanja o tome hoće li pritužbu uzeti u razmatranje te o opsegu razmatranja, pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe osobito će imati u vidu:

- značaj, odnosno vrijednost zaštićenog dobra koje je povrijeđeno ili bi moglo biti povrijeđeno,

- mogućnost povrede ustavnih ili zakonskih prava većeg broja umirovljenika ili starijih osoba,

- način i okolnosti pod kojima je došlo ili može doći do povrede ustavnih ili zakonskih prava, i

- ostale zakonske mogućnosti zaštite ugroženog ustavnog ili zakonskog prava umirovljenika ili starije osobe.

Članak 18.

Kad pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe utvrdi da je ustavno ili zakonsko pravo umirovljenika ili starije osobe povrijeđeno ili značajno ugroženo obavljanjem poslova ili poduzetim radnjama tijela, ustanova i službi iz st. 1. članka 7.

ovoga Zakona, poduzet će mjere iz članka 10. i 11. ovoga Zakona koje smatra opravdanima.

IV. IZBOR I RAZRJEŠENJE PRAVOBRANITELJA ZA UMIROVLJENIKE I STARIJE OSOBE

Članak 19.

Pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe bira Hrvatski sabor.

Za pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe može se izabrati osoba koja je hrvatski državljanin, diplomirani pravnik s najmanje 15 godina radnog iskustva u pravnoj struci koja se u toj struci istakla znanstvenim ili stručnim radom i istakla svojim javnim djelovanjem u području zaštite ljudskih prava.

Članak 20.

Postupak izbora pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe pokreće odbor Hrvatskoga sabora nadležan za ljudska prava (u daljnjem tekstu: nadležni odbor) objavom poziva zainteresiranima koji udovoljavaju uvjetima iz stavka 2. članka 19. ovoga Zakona da prijave svoju kandidaturu. Javni poziv objavljuje se u »Narodnim novinama«.

U javnom pozivu iz stavka 1. ovoga članka se navode uvjeti za izbor pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe određeni ovim zakonom, rok za podnošenje prijave kandidata nadležnom odboru, te prilozi koji moraju biti dostavljeni uz prijavu.

Nakon proteka roka iz stavka 2. ovoga članka, nadležni odbor ispituje ispunjavaju li kandidati uvjete za izbor pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe te nepravovaljane kandidature odbacuje.

Nadležni odbor obavlja javni razgovor sa svakim kandidatom koji ispunjava uvjete za izbor za pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe, te na temelju prikupljenih podataka i rezultata razgovora sastavlja listu kandidata koji ulaze u užu izbor za pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe, a koje predlaže za izbor. Lista predloženih kandidata sadržava najmanje dva kandidata i mora sadržavati obrazloženje iz kojeg je razvidno zašto je odbor pojedinim kandidatima dao prednost pred ostalim kandidatima.

Nadležni odbor, uz svoju listu predloženih kandidata, dostavlja Hrvatskom saboru i listu svih kandidata koji ispunjavaju uvjete za izbor za pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe.

Zastupnici Hrvatskoga sabora glasuju pojedinačno o svakom predloženom kandidatu.

Izabran za pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe bit će kandidat koji je dobio više glasova zastupnika.

Ukoliko dva ili više kandidata dobiju isti broj glasova, glasovanje se ponavlja dok jedan od predloženih kandidata ne dobije većinu glasova.

Članak 21.

Prije nego što stupi na dužnost pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe polaže pred Hrvatskim saborom ovu prisegu: »Prisežem svojom čašću da ću se u obavljanju dužnosti pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe pridržavati Ustava

i zakona Republike Hrvatske i da ću savjesno obavljati svoju dužnost.«

Članak 22.

Mandat pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe počinje teći od dana stupanja na dužnost.

Pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe dužan je šest mjeseci prije isteka svoga mandata izvijestiti o tome predsjednika Hrvatskoga sabora.

Članak 23.

Pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe ne može obavljati nikakvu drugu javnu ili profesionalnu dužnost.

U smislu ovoga Zakona ne smatra se javnom, odnosno profesionalnom dužnošću znanstvena i stručna djelatnost, člansko djelovanje u institutima i udrugama pravnika, kao ni u humanitarnim, kulturnim, sportskim i drugim udrugama.

Pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe ne može biti član političke stranke.

Članak 24.

Pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe može biti razriješen dužnosti prije isteka vremena na koje je izabran:

- ako to sam zatraži,
- ako bude osuđen na zatvorsku kaznu zbog počinjenoga kaznenog djela,
- ako trajno izgubi sposobnost da obavlja svoju dužnost zbog zdravstvenih razloga,
- ako svoju dužnost ne obavlja u skladu s Ustavom, zakonom ili drugim propisom, te ako se ne pridržava pravila javnog morala.

Postojanje razloga za razrješenje pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe prije isteka mandata utvrđuje nadležno radno tijelo Hrvatskog sabora i o tome izvješćuje predsjednika Hrvatskoga sabora u prijedlogu za razrješenje pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe.

Članak 25.

Ako pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe zatraži da bude razriješen dužnosti, a Hrvatski sabor ne donese odluku o tom zahtjevu u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva, dužnost mu prestaje po sili ovog Zakona istekom roka od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva.

Sud koji je izrekao zatvorsku kaznu pravobranitelju za umirovljenike i starije osobe dužan je bez odgode dostaviti pravomoćnu presudu Hrvatskom saboru.

Članak 26.

Pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe državni je dužnosnik i ima jednak status u pogledu plaće i drugih prava kao što ga ima pravobranitelj za djecu

V. IZBOR I RAZRJEŠENJE ZAMJENIKA PRAVOBRANITELJA ZA UMIROVLJENIKE I STARIJE OSOBE

Članak 27.

Zamjenike pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe bira Hrvatski sabor na prijedlog pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe.

Za zamjenika pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe može se izabrati osoba koja je hrvatski državljanin, diplomirani pravnik, diplomirani socijalni radnik ili dr. medicine s najmanje 10 godina radnog iskustva u struci a koja se u svojoj struci istakla znanstvenim ili stručnim radom i koja se istakla svojim javnim djelovanjem u području zaštite ljudskih prava.

Članak 28.

Zamjenik pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe ne može obavljati nikakvu drugu javnu ili profesionalnu dužnost.

U smislu ovoga Zakona ne smatra se javnom, odnosno profesionalnom dužnošću znanstvena i stručna djelatnost, člansko djelovanje u institutima i profesionalnim udrugama, kao ni u humanitarnim, kulturnim, sportskim i drugim udrugama.

Zamjenik pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe ne može biti član političke stranke.

Članak 29.

Zamjenik pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe može biti razriješen dužnosti prije isteka vremena na koje je izabran:

- ako to sam zatraži,
- ako bude osuđen na zatvorsku kaznu zbog počinjenoga kaznenog djela,
- ako trajno izgubi sposobnost da obavlja svoju dužnost zbog zdravstvenih razloga,
- ako svoju dužnost ne obavlja u skladu s Ustavom, zakonom ili drugim propisom, te ako se ne pridržava pravila javnog morala.

Postojanje razloga za razrješenje zamjenika pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe prije isteka mandata utvrđuje pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe i o tome izvješćuje predsjednika Hrvatskoga sabora u prijedlogu za razrješenje zamjenika pravobranitelja za umirovljenike.

Članak 30.

Ako zamjenik pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe zatraži da bude razriješen dužnosti, a pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe ne predloži Hrvatskom saboru njegovo razrješenje u roku od mjesec dana od dana podnošenja zahtjeva, dužnost mu prestaje po sili ovoga Zakona istekom roka od mjesec dana od dana podnošenja zahtjeva.

Sud koji je izrekao zatvorsku kaznu zamjeniku pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe dužan je bez odgode dostaviti pravomoćnu presudu pravobranitelju za umirovljenike.

Članak 31.

Zamjenik pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe državni je dužnosnik i ima jednak status u pogledu plaće i drugih prava kao što ga ima zamjenik pravobranitelja za djecu.

VI. STRUČNA SLUŽBA

Članak 32.

Stručni i administrativni poslovi za pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe obavljaju se u Uredu pravobranitelja za umirovljenike.

Na zaposlene u Uredu pravobranitelja za umirovljenike primjenjuje se zakon kojim se uređuje radnopravni status državnih službenika.

Članak 33.

Pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe donosi poslovnik o svom radu kojim se uređuje način i organizacija rada, unutarnji ustroj stručne službe te druga pitanja značajna za rad.

Poslovnik o radu potvrđuje Hrvatski sabor.

Članak 34.

Sredstva za rad pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe, njegovih zamjenika i stručne službe osiguravaju se u proračunu Republike Hrvatske.

VII. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 35.

Postupak za izbor pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe pokrenut će nadležni odbor Hrvatskoga sabora najkasnije u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe predložit će kandidate za svoje zamjenike u roku od 30 dana od dana stupanja na dužnost.

Članak 36.

Pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe donijet će poslovnik iz članka 33. ovoga Zakona u roku od 90 dana od dana stupanja na dužnost.

Članak 37.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u »Narodnim novinama«, a primjenjuje se od 1. siječnja 2009. godine.

O b r a z l o ž e n j e

Uz članak 1. i 2.

Ovim člancima osniva se pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe koji je kao opunomoćenik Hrvatskoga sabora neovisan i samostalan, te definiraju njegov djelokrug i obveze.

Uz članak 3.

Pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe ima imunitet, te ne može biti pozvan na odgovornost, pritvoren ili kažnjen za izraženo mišljenje i poduzete radnje u okviru svog djelokruga rada, s iznimkom kad se radi o kršenju zakona od strane pravobranitelja koje predstavlja kazneno djelo.

Uz članak 4.

Određuje se da pravobranitelj može zatražiti stručnu pomoć znanstvenika i drugih stručnjaka sa sveučilišta, instituta i zavoda i drugih sličnih ustanova, a oni su mu dužni pružiti zatraženu pomoć u slučaju kad mu je takva pomoć potrebna u obavljanju njegovih zadaća.

Uz članak 5.

Određuje se da pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe i njegova dva zamjenika bira i razrješuje Hrvatski sabor na vrijeme od pet godina, te da mogu, nakon isteka mandata biti još jednom ponovno izabrani.

Uz članak 6.

Određuje se da je sjedište pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe u Zagrebu, te se određuje da pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe ima stručnu službu.

Uz članke 7. do 15.

Ovim se odredbama uređuje djelokrug i način rada pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe.

Uz članak 7.

Određuje se da pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe razmatra slučajeve ugroženosti prava umirovljenika i starijih građana koje su im prilikom obavljanja poslova iz svoje nadležnosti počinila tijela mirovinskog i zdravstvenog osiguranja, tijela državne uprave u čijoj su nadležnosti poslovi socijalne skrbi, nadzora zdravstvenog i mirovinskog osiguranja, ustanove i službe socijalne skrbi te trgovačka društva u javnom vlasništvu čija je djelatnost pružanje zdravstvene ili socijalne zaštite, ili djelatnici u tim tijelima, ustanovama, službama i trgovačkim društvima. U stavku 2. navode se primjerice slučajevi koje razmatra. U stavku 3. određuje se da pravobranitelj razmatra i pravilnost rada navedenih tijela na ostvarivanju prava umirovljenika i starijih osoba zajamčenih Ustavom Republike Hrvatske, međunarodnim konvencijama i međunarodnim mulilateralnim i bilatelarnim

sporazumima kojih je stranka Republika Hrvatska, zakonima i drugim propisima. U stavku 4. je određeno i da pravobranitelj razmatra, sa stanovišta zaštite prava umirovljenika i starijih osoba, zakonitost i pravilnost rada trgovačkih društava i ustanova u vlasništvu javnopravnih tijela koje obavljaju zdravstvenu djelatnost ili su u njima smještene starije i nemoćne osobe.

Uz članak 8.

Određena je savjetodavna uloga pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe, s tim da, u slučaju kada zbog neukosti ili nepovoljnog gospodarsko-socijalnog položaja osobe koja mu se obratila pravo te osobe može biti ozbiljno ugroženo ili povrijeđeno, može dati pravni savjet o pravnim i drugim radnjama koje ta osoba treba poduzeti u cilju zaštite svoga prava.

Uz članak 9.

Uređuje se pravo pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe da pregleda domove za smještaj umirovljenika i starijih osoba, gerijatrijske odjele psihijatrijskih i drugih bolnica i druge ustanove u kojima su smješteni umirovljenici, starije i nemoćne osobe, te njegova obveza da po potrebi sačini posebno izvješće o obavljenom pregledu.

Uz članak 10. i 11.

Određuju se mjere koje poduzima pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe u obavljanju poslova iz svoga djelokruga: da izvješćuje, predlaže, preporučuje i upozorava tijela, ustanove i službe iz stavka 1. članka 7, koja su ga dužna odmah, a najkasnije u roku od 30 dana obavijestiti o mjerama koje su poduzele. U protivnom će pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe obavijestiti tijelo državne uprave koje provodi nadzor ili Vladu Republike Hrvatske ili i Hrvatski sabor i javnost. U slučaju kad je pravobranitelj utvrdio da je pravo osobe koja mu se obratila ugroženo ili povrijeđeno, a postoje osnove sumnje da je na štetu te osobe počinjeno kazneno djelo, prekršaj ili je došlo do povrede radne discipline, predložiti će pokretanje odgovarajućeg postupka protiv odgovorne osobe.

Uz članak 12. i 13.

Određuje se obveza pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe da podnosi Hrvatskom saboru jednom godišnje redovito izvješće o svome radu i o ugrožavanju i povredama prava umirovljenika i starijih osoba koje je ispitivao, a može podnijeti i posebna izvješća Hrvatskom saboru, Vladi Republike Hrvatske ili pojedinom ministarstvu o ostvarivanju, ugrožavanju ili povredama određenih prava umirovljenika i starijih osoba.

Uz članak 14.

Uređuje se pravo zakonodavne inicijative pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe u području mirovinskog i zdravstvenog osiguranja, te socijalne skrbi i drugim područjima.

Uz članak 15.

Uređuje se dostupnost podataka i dokumenata, općih informacija i pojedinačnih akata, bez obzira na stupanj njihove tajnosti, pravobranitelju za umirovljenike i starije osobe, te obveza tijela, ustanova i službi iz stavka 1. članka 7. da surađuju s njim, odgovaraju na njegove upite, dostavljaju mu tražena izvješća i obveza druge suradnje na način na koji to zatraži pravobranitelj.

Uz članke 16. do 18.

Ovim člancima uređeno je postupanje pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe.

Uz članak 16. i 17.

Određeno je da se svatko može obratiti pravobranitelju za umirovljenike i starije osobe kad smatra da su njegova ili prava drugog umirovljenika ili starije osobe ugrožena ili povrijeđena, a pravobranitelj slobodno odlučuje hoće li, te u kojem će opsegu, uzeti u razmatranje navode pritužitelja uz obvezu da o svojoj odluci obavijesti pritužitelja najkasnije u roku od 30 dana od dana primitka pritužbe. Člankom 17. određeni su kriteriji koje će prilikom donošenja odluke o postupanju, odnosno opsegu ispitivanja pritužbe primijeniti pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe. Određeno je (čl. 18.) da kada pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe utvrdi da je ustavno ili zakonsko pravo umirovljenika ili starije osobe povrijeđeno ili značajno ugroženo obavljanjem poslova ili poduzetim radnjama tijela, ustanova i službi koje nadzire, da će poduzeti mjere na koje je ovlašten a koje smatra opravdanima.

Uz članke 19. do 25.

Podrobno je propisan postupak izbora i postupak razrješenja pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe kako bi izbor i eventualno razrješenje pravobranitelja bili provedeni na transparentan način, te kako bi se osigurao izbor kvalitetnog kandidata. Ujedno se sprječava izbor na tu značajnu dužnost osobe o čijim kvalitetama i eventualnim manama nije prethodno raspravljao širi krug saborskih zastupnika.

Uz članak 19.

Određuju se stručni i drugi uvjeti koje mora ispunjavati kandidat da bi ga Hrvatski sabor izabrao za pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe (hrvatski državljanin, diplomirani pravnik s najmanje 15 godina radnog iskustva u pravnoj struci koji se u toj struci istaknuo znanstvenim ili stručnim radom i istaknuo svojim javnim djelovanjem u području zaštite ljudskih prava).

Uz članak 20.

Određuje se da postupak izbora pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe pokreće odbor Hrvatskoga sabora nadležan za ljudska prava objavom poziva u »Narodnim novinama« zainteresiranima koji udovoljavaju propisanim uvjetima da prijave svoju kandidaturu. U javnom se pozivu osim uvjeta za izbor navodi i rok za podnošenje prijave kandidata nadležnom odboru, te prilozi koji moraju biti dostavljeni uz prijavu. Nakon protoka roka nadležni odbor ispituje prijave i nepravovaljane kandidature odbacuje. Nadležni odbor obavlja javni razgovor sa svakim kandidatom

koji ispunjava uvjete za izbor, te na temelju prikupljenih podataka i rezultata razgovora sastavlja listu kandidata koji ulaze u uži izbor za pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe, a koje predlaže za izbor. Lista predloženih kandidata sadržava najmanje dva kandidata i mora sadržavati obrazloženje iz kojeg je razvidno zašto je odbor pojedinim kandidatima dao prednost pred ostalim kandidatima. Uz svoju listu predloženih kandidata, dostavlja Hrvatskom saboru i listu svih kandidata koji ispunjavaju uvjete za izbor za pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe. Određuje se i da zastupnici Hrvatskoga sabora glasuju pojedinačno o svakom predloženom kandidatu, a bit će izabran kandidat koji je dobio više glasova zastupnika.

Uz članak 21.

Određuje se obvezno polaganje prisega pred Hrvatskim saborom i sadržaj prisega izabranoga pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe

Uz članak 22.

Određuje se da mandat pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe počinje teći od dana stupanja na dužnost, te njegova obveza da šest mjeseci prije isteka svoga mandata izvijesti o tome predsjednika Hrvatskoga sabora.

Uz članak 23.

Propisuje se inkompatibilnost obavljanja dužnosti pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe s bilo kojom drugom javnom ili profesionalnom dužnosti, a kojom se ne smatra znanstvena i stručna djelatnost, člansko djelovanje u institutima i udrugama pravnika, kao ni u humanitarnim, kulturnim, sportskim i drugim udrugama. Također se pravobranitelju za umirovljenike i starije osobe zabranjuje članstvo u političkoj stranci.

Uz članak 24. i 25.

Taksativno se propisuju razlozi zbog kojih pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe može biti razriješen dužnosti prije isteka vremena na koje je izabran, te da postojanje tih razloga utvrđuje nadležno radno tijelo Hrvatskog sabora. Uređuje se i postupanje u slučaju kada pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe sam zatraži da bude razriješen dužnosti, a Hrvatski sabor ne donese odluku o tom zahtjevu u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva, tako što će mu dužnost prestati istekom roka od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva. Također se propisuje i obveza suda koji je izrekao zatvorsku kaznu pravobranitelju za umirovljenike i starije osobe da bez odgode dostavi pravomoćnu presudu Hrvatskom saboru.

Uz članak 26.

Uređuje se status pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe koji je jednak u pogledu plaće i drugih prava statusu pravobranitelja za djecu.

Uz članke 27. – 31.

Ovim odredbama uređuje se izbor i razrješenje zamjenika pravobranitelja za

umirovljenike i starije osobe. Zamjenike pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe bira Hrvatski sabor na prijedlog pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe. Za zamjenika se može izabrati osoba koja je hrvatski državljanin, diplomirani pravnik, diplomirani socijalni radnik ili dr. medicine s najmanje 10 godina radnog iskustva u struci a koja se u svojoj struci istakla znanstvenim ili stručnim radom i koja se istakla svojim javnim djelovanjem u području zaštite ljudskih prava. Kao ni pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe, tako ni njegov zamjenik ne može obavljati nikakvu drugu javnu ili profesionalnu dužnost niti može biti član političke stranke. Zamjenik pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe može biti razriješen dužnosti prije isteka vremena na koje je izabran iz istih, taksativno navedenih, razloga kao i pravobranitelj, s time što slučaj da zamjenik svoju dužnost ne obavlja u skladu s Ustavom, zakonom ili drugim propisom i da se ne pridržava pravila javnog morala utvrđuje pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe i o tome izvješćuje predsjednika Hrvatskoga sabora u prijedlogu za razrješenje zamjenika. Uređuje se i razrješenje zamjenika pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe na njegov vlastiti zahtjev, te slučaj kad mu sud izrekne zatvorsku kaznu. Zamjenik pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe državni je dužnosnik i ima jednak status u pogledu plaće i drugih prava kao što ga ima zamjenik pravobranitelja za djecu.

Uz članke 32. do 35.

Određuje se da se stručni i administrativni poslovi za pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe obavljaju u Uredu pravobranitelja za umirovljenike, te da se na zaposlene u Uredu primjenjuje se zakon kojim se uređuje radnopravni status državnih službenika. Određuje se i da pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe donosi poslovnik o svom radu kojim se uređuje način i organizacija rada, unutarnji ustroj stručne službe te druga pitanja značajna za rad, a koji potvrđuje Hrvatski sabor. Sredstva za rad pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe, njegovih zamjenika i stručne službe osiguravaju se u proračunu Republike Hrvatske u iznosu od 4 200 000 sa napomenom da je polazna osnova za utvrđivanje iznosa bio podatak u proračunu Republike Hrvatske za 2007. godinu vezano uz rad Pravobraniteljice za djecu, uvećan za troškove opremanja prostora.

Uz članak 35. i 36.

U prijelaznim odredbama određuje se da će postupak za izbor pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe pokrenuti nadležni odbor Hrvatskoga sabora najkasnije u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona, te da će pravobranitelj za umirovljenike i starije osobe predložiti kandidate za svoje zamjenike u roku od 30 dana od dana stupanja na dužnost. Utvrđuje se obveza pravobranitelja za umirovljenike i starije osobe da donese poslovnik o svome radu u roku od 90 dana od dana stupanja na dužnost.

Uz članak 37.

Završnom odredbom se uređuje stupanje na snagu zakona osmog dana od dana objave u »Narodnim novinama« i nadnevak primjene.

